הלכות שהייה וחזרה – דיני חזרה, גו"ק

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

גמ' שבת לו:

כירה אשהסיקוה בקש ובגבבא נותנים עליה תבשיל בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר בית שמאי אומרים חמין אבל לא תבשיל ובית הלל אומרים חמין ותבשיל בית שמאי אומרים נוטלין אבל לא מחזירין ובית הלל אומרים אף מחזירין: **גמ'** איבעיא להו האי לא יתן לא יחזיר הוא אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרוף ואינו קטום ומני חנניה היא דתניא חנניה אומר בכל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה אע"פ שאינו גרוף ואינו קטום או דילמא גלשהות תנן ואי גרוף וקטום אין אי לא לא וכל שכן להחזיר ת"ש מדקתני תרי בבי במתני' ב"ש

גמ' שבת לח:

א"ר זריקא א"ר אבא א"ר תדאי לא שנו אלא שעודן בידו אבל הניחן ע"ג קרקע אסור א"ר אמי ר' תדאי דעבד לגרמיה הוא דעבד אלא הכי א"ר חייא א"ר יוחנן אפילו הניחה על גבי קרקע מותר פליגי בה רב דימי ורב שמואל בר יהודה ותרוייהו משמיה דרבי אלעזר אמרי חד אמר בעודן בידו מותר ע"ג קרקע אסור וחד אמר הניחן על גבי קרקע נמי מותר אמר חזקיה משמיה דאביי הא דאמרת עודן בידו מותר לא אמרן אלא גשדעתו להחזיר אבל אין דעתו להחזיר אסור מכלל דעל גבי קרקע אע"פ שדעתו להחזיר אסור איכא דאמרי אמר חזקיה משמיה דאביי הא דאמרת על גבי קרקע אסור לא אמרן אלא שאין דעתו להחזיר אבל דעתו להחזיר מותר מכלל שבעודן בידו אע"פ שאין דעתו להחזיר מותר בעי ר' ירמיה תלאן במקל מהו הניחן על גבי מטה מהו בעי רב אשי פינן ממיחם למיחם מהו תיקו: **מתני'** דתנור שהסיקוהו בקש

אגרות משה או"ח ח"ד סי' עד

לה) האם מותר לחמם קדרה שנתבשלה והיא חמה קצת ע"ג מכשירים שנועדו לחימום ולא לבישול, כפלטה חשמלית (האט פלייט והאט טריי) או שולחן מחומם באדים (סטים טייבל), גם בלא הפסק קדרה, דאין דרך בישול בכך.

תשובה: על פלטה חשמלית אם א"א להתבשל שם אז מותר להעמיד קדרה חמה אם אין שם אלא מדה אחת להחום ואם יש שתי מדות אסור, והוא שלא יהיה באופן הטמנה שאז יהיה הטמנה בדבר המוסיף הבל שאסור. ועל שולחן המחומם באדים כמדומה שאפשר להתבשל שם וא"כ הוא ממילא דרך בישול אך אף אם א"א להתבשל שם כמדומה שהוא בדרך הטמנה ואז אסור, ואם אינו דרך הטמנה כגון שאינה מכוסה כולה מותר.

תוס' שבת לו: ד"ה וב"ה

אסור להחזיר וא"ת מה שיעור הוא נותן לאסור בע"ש דהיכא דסלקו בהשכמה פשיטא דשרי להחזיר ואומר ר"י דמשעה שלא יוכלו להרתיחו מבעוד יום אסור להחזיר ומיהו בשבת אפילו רותח אסור להחזיר למאן דאסר דאי לאו הכי מנא ליה דרבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דילמא קומקמוס של חמין רותח הוה ועוד אומר ר"י דמצינו למימר דבערב שבת נמי אסור להחזיר אפילו רותח משעה שאם היה קר לא היה יכול להרתיח מבע"י וקשה לרשב"א היכי שרי להחזיר קדרה על גבי כירה בשבת והא אמר בפרק המביא כדי יין (ביצה דף לג. ושם)

שולחן ערוך או"ח סימן רנג

ב ל כירה **שהיא** ל* גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה מ **אפילו** בשבת מותר להחזירה י [לט] כל זמן שהיא **יט** (יב) רותחת: [הגה] פ **כ** [מ] ל ועודה בידו: ס* [מא] ו **ולא** הניחה על גבי קרקע: [הגה] [מב] מ **כא** ודעתו (יג) להחזירה: ע ודוקא **כב** על (יד) גבה **אבל** לתוכה **אסור** פ ובתנור **אסור** להחזיר **אפילו הוא** גרוף וקטום **והוא** הדין לכופח **אם** הסיקו בגפת ועצים: הגה **(י)** [מג] י ודוקא שהתבשיל מבושל כל צרכו [מד] ס ואז מותר להחזירו אפילו **כג** לכירה אחרת [מה] אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור אפילו לאותה כירה [מו] ע ויש אומרים דכל זה אינו אסור **(יא)** רק **כד** כשנטלו מן הכירה (טו) מבעוד יום ולא החזירה עד שחשיכה אבל אם לקחו משם משחשיכה אפילו הניחו על גבי קרקע מותר פ) וכן נוהגים להקל

ג ל המשכים בבקר וראה שהקדיחה תבשילו **ויירא פן** יקדיח יותר יכול להסיר ולהניח קדרה **ל** [נו] **ישנה** (כא) [נז] **ריקנית לא** [נח] **על פי הכירה ואז ישים הקדירה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה ריקנית** [נט] **ויזהר שלא ישים קדירתו על גבי קרקע ושתהיה רותחת:** הגה י*) וכבר נתבאר ז*) שנוהגים להקל אף אם נתנה על גבי קרקע:

ה ר [סא] **מותר לתת על פי קדירת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון לג** (כב) **פנאדי"ש וכיוצא בהן לחממן לפי שאין דרך בישול בכך** [סב] **אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים על גבי המיחם ודאי אסור:** הגה [סג] ט*) והוא הדין **לד** שאסור להניחו על גבי כירה אפילו גרופה וקטומה דלא התירו אלא חזרה ובדרך שנתבאר (*י

המאכל כמאכל בן דרוסאי: **(יא)** רק כשנטלו מן הכירה מבעוד יום. נראה הטעם, דאז בטלה ההטמנה הראשונה, והוה כמטמין לכתחילה בשבת, כמו שכתב רש"י [שבת לח, ב ד"ה אבל הניח] על הא דאסרינן בהניחה על גבי קרקע, מה שאין כן בנוטל בשבת:

מגן אברהם סי' רנג

דאסור: **לא** על פי הכירה. דהוי ליה כירה כגרופה וקטומה, שהכי הקדירה סותמת את פי הכירה (הגהות מרדכי שבת רמז תנו פ, א מגיד משנה שבת פרק כ"ג הלכה ד), וכן מבואר סימן ש"ח סי"ח [ו]. ואם כן יש לומר שעל גבי תנורים שלנו שרי ליתן אפילו האש בתוך התנור, כיון שיש מעזיבה המפסיק בין האש, וכן משמע סימן ש"ח סעיף ט"ו. ובמהרי"ל [הלכות שבת עמוד רט] כתב וז"ל, אם מונח עץ או דף על תנור, מותר להניח עליה קדירה, עכ"ל. וכן כתב הא

רמ"א סי' רנד ס"א

וסוברין דבתנור טוח בטיט ה הכל שרי ועל גבי האש ו שהוא מגולה הכל אסור ובתנור שפיו מכוסה אלא שאינו טוח בטיט אז יש לחלק בין גדי ועוף ושאר בשר כדרך שנתבאר והכי נהוג כסברא זו:

אגרות משה או"ח ח"א סי' צג

ולפ"ז אף בלא כסוי גם על הכפתורים שעל ידם מקטינים ומגדילים אלא שיכסה רק את האש לבד נמי אפשר יש להתיר דגם בכסוי על האש לבד הוא היכר גדול שאין דעתו לחתות ולהגדיל האש יותר וכמו שנוהגין הרבה. אך יותר טוב שהכסוי של פח המתכות יכסה גם את הכפתורים כדי שההיכר יהיה גם במקום החתוי כמו הקטום שיש אולי לחוש שלא ירגיש בהכסוי ויחתה. ואף שהוא דבר רחוק מ"מ כיון שהיתר ההיכר מצינו בהיכר שבמקום החתוי אולי הוא דוקא בהיתר כזה. אבל ודאי זה לבד שיכסה את הכפתורים ולא את האש לא יועיל שהעיקר הוא שצריך להראות שדעתו להפחית שזה נראה יותר בכסוי האש. אבל כיון ששם היו תרווייהו למעליותא שמפחית את החום והיה במקום החתוי אפשר הוא בדוקא ולכן יש להחמיר לכסות גם את הכפתורים, אבל כיון שיותר מסתבר שגם בלא כסוי הכפתורים הוא היכר חשוב יש להקל בשעת הדחק ואין למחות באלו הנוהגים היתר בכסוי האש לבד.

שבות יצחק ענייני שהייה פי"ח

בשם הגרי"ש אלישיב

ונמצא לפי"ז דאסור להשהות על פלטה חשמלית אפילו א"א להגדיל חומה, דכיון שגוף החימום שבה הוי אש גמור ולא תולדות האור, כאמור לא פלוג בכה"ג. ויכול לעשותה כקטומה ע"י שיתן עליה ניר אלומניום עבה כדי שיצנן מעט את חומה.

ר"ן שבת יז: מדפה"ר

מהו ולפי זה דוקא בנטלו מבעוד יום הוא דמחמירין אבל נטלו משחשיכה אפילו הניחו על גבי קרקע מותר להחזירו ועל דרך זה גם כן אפשר לפרש מאי דאמרינן לעיל לדברי האומר מחזירין מחזירין אפילו בשבת לומר שאף על פי שהחזרה היא בלבד שנעשית בשבת שרי* וככה"ג הוא דמפלגינן בין עודן בידו להניחן על גבי קרקע אבל כשסלק בשבת בכולהו גווני שרי:

רמב"ם פ"ג מהלכות שבת

מיד בשבת: י אכל שמותר לשהותו על גבי האש כשנוטלים אותו בשבת [ג]אסור להחזירו למקומו. ואין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה גרופה או מכוסה או בכירה וכופח שהוסקו בקש וגבבא. והוא שלא הניח הקדרה על גבי הקרקע אבל משהניחה [ד]על גבי קרקע אין מחזירין אותה. ואפילו על גבי כירה גרופה או מכוסה. ואין מחזירין לתנור ולא לכופח שהוסקו

שמירת שבת כהלכתה פ"א

ל. ואולם פלטה חשמלית המיוחדת לשבת (טשולנט־פלטה) המיועדת לשמור על חום המאכל שעליה, ואין רגילים לבשל עליה וגם אי־אפשר להגדיל את מידת החום שלה, אינה טעונה כיסוי נוסף, ומותר להשהות עליה אוכל מערב שבת, ואף מותר להחזיר עליה את הקדירה (פג), והוא שימלא אחרי שאר התנאים

בשם המהרי"ל, וע"ע שו"ת הר צבי או"ח סי' קלו. (פג) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, ונימוקו עמו, דבזה שמעמיד מערב שבת את הקדירה על פלטה כזאת, הר"ז חשיב כקטומה. וגם לא שייך הטעם של שמא יחתה, כיון שאין הפלטה מיועדת לבישול, וגם א"א להגדיל את מדת החום שלה, ודינה כקש וגבבא שמותר אף להחזיר,־ועיין

ארחות שבת ח"א עמ' תקטז תשובה מהרב ואזנר

באופן שיש מנעול על גבי התנור דגם זה דינו כטות בטיח, ורצינו לברר דעת מרן שליט"א אם אפשר לסמוך מטעם זה על הסרת הכפתורים של הגז מערב שבת, שאי אפשר לו לשנות את גודל האש בלי להרכיב אותם בחזרה ואולי זה היכר חשוב כטות בטיט.

ב. לפום ריהטא נראה דכן הדברים דהסרת הכפתורים גורמים מספיק שיהא דינו כטוח בטיט.

ביאור הלכה סי' רנג

שוב להחזיר זה תלוי במחלוקת הראשונים עי"ש שהארין: * **ודעתו להחזירה.** הנה משמע דתפס לחומרא בהאבעיות שבעו לזה בגמרא וע"כ ס"ל דתרתי בעינן שלא יניח ע"ג קרקע וגם יהיה דעתו הא ע"ג קרקע אסור אף שדעתו להחזירה וכן סתם המחבר לקמן בס"ג ע"ש וכ"ז הוא דאזיל לשיטתו שכתב בב"י אחר שהביא דעת הראשונים שס"ל להחמיר בהניח ע"ג קרקע בכל גווני כתב ודלא כהגה"מ שכתב בשם ספר התרומה דבדעתו להחזיר אף כשהניח ע"ג קרקע מותר. והנה גרם לו לדחות את דבריו לגמרי מפני שלא ראה לשום דעה המסכמת עם דברי התרומה ובאמת בחדושי הר"ן הביא כן בשם הרא"ה וכ"כ בשלטי הגבורים בשם ריא"ז וכן הוא הכרעת המאירי ע"ש וכן הביאו התוס' ר"פ במה טומנין מנהגי המקומות בענין הטמנה וכתבו דשמא ס"ל כהך לישנא דשרי חזקיה משמיה דאביי בהניחו ע"ג קרקע אם דעתו להחזיר [וכן כעין זה ברא"ש דתרתי בעינן אך לבסוף מצא עלה אחרת ליישב המנהג ע"ש] ולפ"ז אפשר שיש להקל במלתא דרבנן דבדעתו להחזיר אף שהניחה ע"ג קרקע או שעודן בידו ולא היה דעתו להחזיר כשסילקה יכול להחזיר ועכ"פ בעודן בידו ואין דעתו להחזיר מסתברא ודאי שיש להקל לעת הצורך מאחר שגם הרמב"ם השמיטה וכן בהניחה ע"ג ספסל ודומה והיה דעתו להחזיר מאחר שגם דעת הרב"י כהפוסקים המקילין בזה: * ודוקא

חזון אי"ש או"ח לז, יב

להקל אפי' נתנן ע"ג קרקע, ויש מקום להקל בנתנן ע"ג ספסל אפי' באין דעתו להחזיר בצירוף דעת הר"ן להקל בנטל בשבת, ומ"מ ראוי להחמיר בחזרה בהניחו ע"ג קרקע אפי' דעתו להחזיר שכן דעת לה"פ.